

Ks. dr hab. Robert Kantor
Katedra Teologii Praktycznej i Prawa Kanonicznego
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
33-100 Tarnów, ul. Mościckiego 5

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr lic. Marcin Rycek, „Asesor w prawie kanonicznym”, Lublin 2023, ss. 226.

Zgodnie z decyzją Rady Instytutu Prawa Kanonicznego KUL, która 25 września 2023 r. powołała mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr lic. Marcina Rycka oraz w odpowiedzi na pismo Dyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego ks. dr hab. Krzysztofa Mikołajczuka, prof. KUL z dnia 16 października 2023 r., niniejszym przedkładam swoją pozytywną opinię.

Recenzja zawiera następujący układ:

1. Wstęp
2. Omówienie rozprawy
3. Ocena rozprawy
4. Wnioski końcowe

1. Wstęp.

Udział asesora w procesie kanonicznym nie jest novum. W obecnym porządku prawnym udział asesora w procesie kanonicznym przewidziany jest w dwóch przypadkach: gdy w sprawie orzeka sędzia jednoosobowy oraz w procesie małżeńskim skróconym przed biskupem. Asesorem może być duchowny lub osoba świecka, zarówno mężczyzna, jak i kobieta, o sprawdzonym życiu (por.

kan. 1424 KPK). Ks. Rafał Dappa twierdzi, że „zwrot «sprawdzone życie» (*probatae vitae*), użyty przez prawodawcę w kan. 1424 KPK, oznacza coś więcej niż dobre obyczaje (*bonis moribus*) lub dobra opinia (*bona existimatione gaudens*). Wymóg *vitae probatae* wskazuje, że asesor powinien cechować się nie tylko szeroko rozumianą prawością życia, lecz także umiejętnościami merytorycznymi oraz doświadczeniem” (R. Dappa, *Biegły jako asesor w procesie skróconym przed biskupem*, *Annales canonici*, 16 (2020), s. 14). Mając powyższe na uwadze z zaciekawieniem należało potraktować temat dysertacji autorstwa mgr lic. Marcina Rycka pt. „Asesor w prawie kanonicznym”.

2. Omówienie rozprawy.

Na rozprawę składają się następujące elementy: *Karta tytułowa* (s. 1), *Spis treści* orientujący w rozdziale materiału (s. 2-4), *Wykaz skrótów* (s. 5). Kolejnym elementem rozprawy jest metodologiczny *Wstęp* (s. 6-10) i *Korpus pracy* (11-205), na który składają się trzy rozdziały: I. Kształtowanie się i pochodzenie pojęcia asesora, s. 11-80. II. Służebna rola asesora wobec sędziego, s. 81-144. III. Udział asesora w poszczególnych procesach kanonicznych, s. 145-205. Całość dysertacji zamknięta jest *Zakończeniem* (s. 206-210) oraz *Bibliografią* (211-226).

We wstępie do recenzowanej refleksji naukowej Doktorant jasno i wyraźnie zaprezentował cel pracy: „przedstawienie funkcji asesora oraz omówienie jego aktualnej sytuacji prawnej. Odpowiedzenie na pytania, jaka jest natura pracy asesora, jakie posiada on uprawnienia oraz w jaki sposób powinna wyglądać jego prawidłowa współpraca z innymi urzędami występującymi w sądownictwie kościelnym”. (s. 7) Ponadto zostało wskazane, jaki jest sposób działania asesora oraz jakie czynności powinien podejmować w zależności od rodzaju procesu kanonicznego.

Korpus rozprawy pan Rycek rozpoczyna od wyjaśnienia genezy funkcji asesora oraz wyjaśnienia etymologii pojęcia asesor. Rozdział ten zawiera opis

długiego procesu rozwoju funkcji asesora na przestrzeni wieków począwszy od prawa rzymskiego poprzez przyjęcie przez Kościół funkcji asesora do swojego porządku prawnego, a skończywszy na Kodeksie prawa kanonicznego z 1917 i 1983 roku. Autor rozprawy w pierwszym rozdziale zawarł także porównanie interdyscyplinarne funkcji asesora z prawa kanonicznego z asesorem występującym w cywilnym prawie polskim.

Rozdział drugi omawia relacje asesora do urzędu sędziego oraz biskupa diecezjalnego, który pasterską opieką czuwa nad zachowaniem porządku prawnego w diecezji. W *processus brevior*, biskup pełni rolę sędziego, gdzie osobiście spełnia obowiązek sądzenia swoich wiernych i ma obowiązek korzystania z pomocy asesora przed wydaniem rozstrzygnięcia. W rozdziale tym Autor daje odpowiedź czy asesor występujący w prawie kanonicznym jest funkcją czy też urzędem kościelnym.

Wreszcie trzeci rozdział zawiera omówienie, w oparciu o różnego rodzaju procesy kanoniczne, jakie uprawnienia przysługują asesorowi w danym rodzaju postępowania. Asesor może brać udział w każdym rodzaju postępowania, jednak z uwagi na analogiczne uprawnienia przysługujące asesorowi w każdym procesie kanonicznym, omówione są te najczęściej występujące, a szczególna uwaga jest poświęcona jego podstawowym uprawnieniom w procesie zwyczajnym rozpatrywanym przez jednego sędziego oraz w procesie skróconym przed biskupem, nazywanym *processus brevior coram Episcopo*. Rozdział trzeci przedstawia także udział asesora w postępowaniach karnych, w sprawach zarezerwowanych do rozstrzygnięcia kolegium sędziowskiemu zgodnie z kan. 1425 § 4, procesie dokumentalnym, procesie separacyjnym, w procesie domniemanej śmierci współmałżonka oraz w procesie o dyspensę od małżeństwa zawartego, ale niedopełnionego.

W zakończeniu dysertacji zostały przedstawione wyniki dokonanych analiz. Doktorant podkreślił, iż obecny kształt rozwiązań prawnych dotyczących asesora jest efektem długiego procesu historycznego i ewolucji istniejących

wówczas regulacji prawnych w zależności od pojawiających się potrzeb i problemów. Autor stwierdza, że na asesora nigdy nie spoczywa osobista odpowiedzialność za wydane rozstrzygnięcie. Asesor jest tylko niewiążącym głosem, mającym pomóc sędziemu odkryć prawdę i spojrzeć obiektywnie na rozpatrywaną sprawę. W zakończeniu pan Marcin Rycek wskazuje na obszary dalszych badań naukowych, np. nad funkcją asesora dziekana, Asesora Kongregacji Świętego Oficjum oraz Asesora w Kongregacji dla Seminariów i Studiów Uniwersyteckich.

3. Ocena rozprawy.

Ogólnie należy podkreślić, że recenzowana rozprawa odpowiada zarówno pod względem formalnym (metodologicznym) jak i merytorycznym wymaganiom stawianym tego typu pracom doktorskim.

Problem badawczy i sformułowanie tematu

Autor we wstępie wskazał problem badawczy. Stwierdził, że zadaniem dysertacji jest przedstawienie funkcji asesora oraz omówienie jego aktualnej sytuacji prawnej. Samo sformułowanie tematu: „Asesor w prawie kanonicznym” jest prawidłowe i konsekwentnie rozwijane i wyjaśniane w korpusie opracowania.

Metoda i struktura

Autor posłużył się metodą dogmatyczno-prawną, logiczno-językową oraz prawnoporównawczą. Pierwsza polega na analizie istniejących uregulowań prawnych, nadanych przez ustawodawcę. Dzięki temu można było ustalić jakie czynności może wykonywać asesor w procesie. Metoda logiczno-językowa pozwoliła ustalić naturę pracy asesora, analizę jego funkcji oraz uprawnień. Z kolei metoda prawnoporównawcza pozwoliła na porównanie

regulacji dotyczących asesora w Kodeksie prawa kanonicznego z normami dotyczącymi asesorów w prawie polskim.

Całość pracy ma logiczną, przejrzystą strukturę. Podział na wstęp, rozdziały posiadające merytoryczne wprowadzenie i dyspozycje, które Autor konsekwentnie rozwija oraz zakończenie, tworzy jasny plan podjętej refleksji i komplementarnie obejmuje całość zagadnienia. Ponadto wyważone wnioski na końcu każdego rozdziału dopełniają jakościowo naukowe opracowanie pana Marcina Rycka.

Bibliografia i przypisy

Doktorant uwzględnił w pracy opracowania polskich i zagranicznych autorów. Cennym dorobkiem pracy naukowej Doktoranta jest udokumentowanie swych wywodów materiałem źródłowym. Należy zauważyć, że dobre odczytanie źródeł i ich właściwa interpretacja nie jest zadaniem łatwym. Jednak Doktorant bardzo dobrze wywiązał się z tego zadania. Układ bibliografii jest przejrzysty. Doktorant podzielił Bibliografię na *Źródła (podzielił je na prawo kanoniczne i prawo polskie) oraz Literaturę (274 pozycje)*.

W kwestii dotyczącej przypisów, to trzeba przyznać, że Autor recenzowanej pracy wykazał się poprawnością w ich tworzeniu, zarówno od strony bogactwa cytowanego materiału jak i zapisu redakcyjnego. Przypisy dokumentują nie tylko treść pracy, ale są także miejscem wielu analiz, porównań, cennych komentarzy, które pomagają czytelnikowi w pełniejszym uchwyceniu prezentowanych zagadnień. Wszystko to świadczy o dobrym przygotowaniu warsztatowym Doktoranta (i o należytej trosce pani Promotor).

Warstwa językowa

Język rozprawy pana Marcina Rycka jest generalnie poprawny i staranny. W tym sensie dobrze koresponduje z powagą merytoryczną pracy doktorskiej. Napotkać można nieliczne literówki czy nieścisłości interpunkcyjne:

- s. 9. jest „autprstwa” powinno być „autorstwa”
- s. 12 jest „pojęcie” powinno być „pojęcia”
- s. 12. jest „dotycząca” powinno być „dotyczącej”
- s. 13 jest „consiliom” powinno być „consilium”
- s. 35 jest „prywatnej” powinno być „prywatną naturą jego pracy”
- s. 35 jest „mieć” powinno być „być”
- s. 44 jest „reguluję” powinno być „reguluje”
- s. 43 jest zdecydował ze” powinno być „zdecydował, że”
- s. 48 jest „Asesor w procesie obowiązek obronę” powinno być „Asesor w procesie ma obowiązek obrony”.

Akapit składa się z jednego zdanie, np. s. 207.

4. Wnioski końcowe

Autorowi dysertacji udało się zrealizować cel pracy – zaprezentowany we wstępie. Asesor może skutecznie wypełniać swoją rolę i pomóc sędziemu dojść do prawdy i sprawiedliwego rozstrzygnięcia. „Asesor działa w procesie jako doradca sędziego, niewiążący głos, strażnik sprawiedliwego przebiegu procesu, skryba sędziego. (...) Zadaniem asesora jest stanie na straży sprawiedliwości i prawidłowości zapadanych rozstrzygnięć, niezależnie od tego, że nie posiada żadnych uprawnień orzeczniczych” (s. 208).

Mając na uwadze całość powyższej recenzji stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr lic. Marcina Rycka pt. „Asesor w prawie kanonicznym” spełnia stawiane takim pracom wymagania formalne i merytoryczne. Doktorant w

wystarczającym stopniu opanował wymagania warsztatu naukowego i osiągnął dojrzałą orientację w odnośnej literaturze z zakresu prawa kanonicznego.

Dlatego takie przekonanie pozwala mi wnioskować do Rady Instytutu Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie o dopuszczenie mgr lic. Marcina Rycka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Tranów, 24 listopada 2023 roku

